

כותרות חינוך

מכללה ירושלים – בית וגן
מנו"ף – מרכז להנהגה וניהול פדגוגי במערכת החינוך

ב"ה, שבט תשע"ט

גיליון מספר 312

תוכן עניינים:

- 1..... מיצ"ב מביך
- 1-2..... חומרי מיסיון נשלחו לבתי ספר דתיים
- 2..... "קוראים למיליון"
- 2-3..... משרד החינוך מונע ממורים בתיכונים המקצועיים להשתתף בהכשרת מנהלים
- 3..... יוצאים מהקופסה
- 3-4..... כל ההתחלות קשות
- 4..... תלמידים דיגיטליים

מיצ"ב מביך

הרשות הארצית למדידה והערכה במשרד החינוך, החליטה לגנוז את ציוני מבחני המיצ"ב לכיתות ה' במקצועות מתמטיקה ואנגלית, לאחר שהתברר כי מנהלי בתי הספר ניסו להטות את התוצאות ע"י מתן התאמות לתלמידים בשיעור נרחב, דבר שפגע במהימנות הממצאים. גורמים במערכת החינוך אמרו כי לבתי הספר קיימת אוטונומיה בנושא ההתאמות, אך תוצאות המיצ"ב מלמדות כי היה כאן ניצול לרעה במתן ההקלות, זאת כדי להציג שיפור בהישגי התלמידים. "מהר מאד הפכו מבחני המיצ"ב למדד שנתי תחרותי בין בתי הספר במקום לענות על הייעוד המקורי החשוב", הסבירו אותם גורמים. "מאותה סיבה אנו עדים לתופעות של שליחת תלמידים חלשים לספרייה, מרתונים לימודיים לקראת מבחני המיצ"ב ותופעות דומות הפוגעות במבחן". ההתאמות שחולקו לתלמידים היו בעיקרן הקראה – דבר המאפשר לתווך את השאלות באופן מילולי ובכך לכוון לתשובה הנכונה. ברשות למדידה והערכה הסבירו כי הציונים לא ידווחו מאחר שאינם עומדים בכללי האיכות הנדרשים. כך, למשל, בקרב כיתות ה' שיעור התלמידים שנבחנו בכיתות מותאמות עמד על 21% בתשע"ח, לעומת 15% בתשע"ז. מדובר בתופעה חריגה, ובמשרד החינוך הודיעו כי על רקע הנתונים יהדק המשרד את הפיקוח והבקרה על מתן ההתאמות לתלמידים במבחני המיצ"ב. במסגרת זו פורסמו הנחיות חדשות לגבי הזכאים להיבחן בכיתה מותאמת. לפי ההנחיות החדשות, עולים חדשים יוכלו להמשיך להיבחן בכיתה בה ניתנות הקלות. תלמידים לקויי למידה (שאינם תלמידי שילוב) לא יהיו זכאים להיבחן בכיתה מותאמת, זאת בניגוד להתנהלות עד כה. "אנחנו עומדים על כך שהמיצ"ב יתבצע בסטנדרטים הכי גבוהים", הדגיש מנכ"ל משרד החינוך שמואל אבוהב והוסיף: "במהלך השנה הקרובה נהדק את הפיקוח והבקרה כדי להבטיח שרק אלה שנזקקים להקלה יקבלו אותן". בהסתדרות המורים זעמו על האמירה שהמנהלים הם שאחראים לזיוף. "הטענות הזויות לחלוטין", אמרו. "מנהלי בתי הספר הם אנשים ערכיים הפועלים מתחושת שליחות". (תמר טרבלסי חדד - ידיעות אחרונות - 24/12/2018)

חומרי מיסיון נשלחו לבתי ספר דתיים

עשרות אלפי משלוחים של חומרי מיסיון מובהקים ומפוקפקים נשלחו בימים אלו לרבנים, לשוחטים, לאנשי ציבור ולעשרות בתי ספר יסודיים ברחבי הארץ. גל של תלונות זרם בימים האחרונים אל מטה המשרדים הראשיים של "יד לאחים" עם מידע ופרטים על החומרים. ביד לאחים נפתחה מלחמת מנע, הסברתית כדי להזהיר גדולים על הקטנים ולהתריע מפני החומרים הללו ומטרתם ההרסנית. במקביל נוקטים כל המאמצים על מנת לבלום את המשך התפוצה. עו"ד

מנו"ף - מכללה ירושלים - ת.ד 16078 בית וגן 91160 ☎ 02-6750912

אתר "ילקוט המנהל" www.yalkut.com - manof@michlalah.edu

כותרות חינוך

מכללה ירושלים – בית וגן
מנו"ף – מרכז להנהגה וניהול פדגוגי במערכת החינוך

מורגנשטרן, בא כוח יד לאחים, פנה במכתב בהול אל היועץ המשפטי לממשלה, והעמידו על היקף התופעה, לנוכח העבירה הברורה על החוק האוסר בתכלית הטפה מיסיונרית בקרב קטינים. במקביל נודע ליד לאחים על פניה, אחת מרבים, של מפקח בחינוך הממלכתי דתי שהודיע להנהלות בתי הספר והצוותים בזו הלשון: "חברים יקרים חנוכה שמח. מה שבתמונה התקבל במשרדי בתוך חבילה קטנה בדואר אתמול בבוקר. מסתבר ש'בימים ההם בזמן הזה' איננה רק סיסמא, גם היום מנסים להעבירנו מדתנו. לדעתי מדובר גם על עבירה של ממש בהפצת חומר מיסיונרי למוסדות חינוך". המפקח מוסיף וקורא למנהלים ולמחנכים: "היו ערניים במוסדותיכם!". הנהלת יד לאחים מבקשת במכתבה אל שר החינוך נפתלי בנט: "אנו מבקשים ממנכ"ל משרדך להפיץ מכתב בקרב מנהלי ובתי הספר של החמ"ד הוראות מיוחדות כיצד לנהוג בעת ארוע שכזה. בנוסף, אנו מבקשים לקיים דיון דחוף בוועדת החינוך של הכנסת לבדיקת הנושא עם הגורמים הרלוונטיים". אתמול נודע ליד לאחים כי הפיקוח במשרד החינוך הגיש בנושא תלונה למשטרה. (המודיע – 12.12.2018)

"קוראים למיליון"

יום השפה העברית, שנועד לקידום מעמדה של הלשון העברית בישראל וברחבי העולם, יצוין בשלל אירועים ובין השאר גם במערכת החינוך. השר בנט: "הזדמנות מצוינת לעידוד קריאה בקרב התלמידים והדור הצעיר". במסגרת מלחמתה של האקדמיה ללשון על מעמדה של השפה העברית ועל השימוש ההולך וגובר במילים מהשפה האנגלית, יוצאת האקדמיה נגד כוונתה של האוניברסיטה העברית בירושלים לקיים את מסלולי הלימודים הסדירים בתואר השני והשלישי בשפה האנגלית, "אנחנו מצירים מאד שמאה שנים לאחר מלחמת השפות, שוב יש מי שמעדיף לשון אחרת להוראה במוסדות להשכלה גבוהה, ומבלי דעת גורר את מערכת החינוך כולה לאמץ את האנגלית כלשון ההוראה ומעודד פגיעה במעמד העברית ואת החלשת השימוש בה". עוד ציינו כי "העברית המודרנית מוכשרת לשמש בכל תחומי החיים ולכל הצרכים, גם למחקר והוראת המדעים, בלי יוצא מן הכלל". גם במערכת החינוך יציינו את יום השפה העברית, והחינוך הממלכתי דתי יוצא ביעד שאפתני: פרויקט "קוראים למיליון". המטרה: לקרוא מיליון ספרים בתקופה הקצרה שבין יום השפה העברית ליום פתיחת שבוע החינוך הממלכתי-דתי שיתקיים בחודש מאי הקרוב. בפרויקט ישתתפו כ-100 אלף תלמידים מ-400 בתי ספר, שיקחו על עצמם לקרוא בממוצע כעשרה ספרים כל אחד. אחת לשבועיים ידווחו בתי הספר באתר ייעודי על התקדמותם בדרך למימוש היעד הבית ספרי. במהלך האתגר יעבור גביע נודד בין בתי הספר הפוריים ביותר לטובת הספרייה הבית ספרית. מטרתו של אתגר הקריאה היא לשים דגש על ההנאה שבקריאה ועידוד התחרות בין בתי הספר. (נועם דבול דביר - ישראל היום - 26/12/2018)

משרד החינוך מונע ממורים בתיכונים המקצועיים להשתתף בהכשרת מנהלים

חמישה מורים בחינוך המקצועי הגישו לאחרונה מועמדות לתוכנית להכשרת מנהלי בתי הספר של משרד החינוך וקבלו מכתבי דחייה. המכתבים מבהירים שהסיבה לדחייה אינה חוסר התאמה מקצועי, אלא העובדה שהמורים אינם מלמדים במסגרת משרד החינוך. דחיית המורים היא חלק ממאבק המתנהל בשנים האחרונות בין בתי הספר המקצועיים של משרד העבודה והרווחה לבין החינוך הטכנולוגי-מקצועי, הפועל במסגרת משרד החינוך. משרד החינוך שואף להיות האחראי הבלעדי על תחום החינוך המקצועי, ורואה בחינוך הטכנולוגי אלטרנטיבה עדיפה על החינוך המקצועי המסורתי, שלאורך השנים הואשם בהסללה למקצועות הנחשבים נחותים יותר. "אנו רואים בחינוך המקצועי מצמצם הפערים הגדול והחשוב של החברה הישראלית", נמסר ממשרד החינוך. "תלמידים שפעם הוסללו לאפיקי למידה חדשים לומדים כיום מקצועות כמו סייבר, תקשוב, אבטחת מידע, או חומרה, מקבלים תעודה מקצועית מטעם המשרד ומשתלבים בחברות הכי חזקות במשק". "ההחלטה פוגעת במורים שלנו ללא סיבה, אמר שולי אייל, מנהל האגף להכשרה מקצועית במשרד העבודה. "אם היתה לי מערכת מספיק גדולה, הייתי מפתח תוכנית ייחודית להכשרת מנהלים. אבל מערכת בתי הספר של משרד העבודה קטנה - בסך הכל 64 בתי

כותרות חינוך

מכללה ירושלים – בית וגן
מנו"ף – מרכז להנהגה וניהול פדגוגי במערכת החינוך

ספר – ודרושים לנו בממוצע רק כחמישה מנהלים חדשים בשנה. הצעד המתבקש הוא להכשיר את המורים שלנו במסגרת משרד החינוך. לדבריו, "טענת משרד החינוך שלפיה התוכנית מיועדת רק למנהלים 'שלו' לא מקובלת, הרי מנהל הוא מנהל. אני לא מוצא סיבה לסירוב מלבד נקמנות וקטנוניות. מנסים ליצור דה לגיטימציה למערכת שלנו". גם בכיר ברשת חינוך, שבבעלותה בתי ספר מקצועיים של משרד העבודה ובתי ספר עיוניים בפיקוח משרד החינוך, הביע תמיהה על המהלך. "זה כמו לומר שבמכללות יוכלו להכשיר מורים שילמדו רק במסגרת משרד החינוך, או שהמטרה לא תקבל מועמדים ששירתו קודם במוסד", הסביר. "אם משרד החינוך רואה את עצמו כגוף המרכזי האמון על החינוך בישראל, הוא אמור רק לשמוח מהעובדה שיש מורים ממקומות אחרים שמעוניינים לעבור הסמכה בעזרתו". לדבריו, ההחלטה פוגעת באופן אישי באנשי החינוך של משרד העבודה: "באחד מבתי הספר המקצועיים ברשת יש מנהלת מצוינת, שרוצה להתמקצע כמנהלת. ההכשרה של 'אבני ראשה' תוכל לאפשר לה לנהל בעתיד בית ספר גדול במסגרת משרד החינוך. למה לחסום את ההתקדמות שלה? במקום לייצר שיח חינוכי רחב וגמיש, משרד החינוך בוחר לבנות גדרות". ממשרד החינוך נמסר: "התוכנית המדוברת מיועדת לעובדי הוראה שעובדים בבתי ספר שבפיקוח המשרד, והיא פותחה בהלימה למטרות וליעדים של המשרד. תוכנית זו נבנתה כדי לתת מענה לצרכים הייחודיים של מערכת החינוך הפורמלית". (שירה קדרי-עובדיה – הארץ - 18.12.2018)

"יוצאים מהקופסה"

בבית הספר צאלון לא נחים לרגע עם עוד ועוד מיזמים מקוריים. כך למשל, השבוע נפתח יום הלימודים ללא ילקוטים. מדובר ברעיון שנרקם ע"י מנהלת בית הספר מרים פרידמן שחשבה "לדבר חדשנות" כאשר המטרה לדבריה: "תהליכי הוראה ולמידה מצויינים, חשיבה ברמה גבוהה, עניין ואהבה לבית הספר, מוטיבציה, הנאה והנעה". ואכן, התלמידים הגיעו לבית הספר ללא ספרים ומחברות, ולקחו חלק ביום שונה ומאתגר. צוות המורים עבד במרץ והכין לתלמידים משחקי חשיבה, חידונים, סרטונים ופעילויות יצירתיות – בהתאם לתוכניות הלימודים, השולחנות והכיסאות הוזזו, ומרחבי הלמידה קיבלו פנים חדשות. יש לציין כי התלמידים חוו למידה פעילה ושיתופית, עבדו בצוותים וקיימו סיעור מוחין, תוך מתן במה לביטוי עצמי ויצירתיות. בצאלון מספרים, כי "הילדים נהנו מאוד וכך גם המורים. נרשמו אפס בעיות התנהגות ויום הלימודים הראשון ללא ילקוט – הוכתר בהצלחה. זה היה בהחלט סימן לבאים אחריו". (איציק עזרא – השקמה – 22.11.2018)

כל ההתחלות קשות

אומרים שכל ההתחלות קשות בכל הקשור למקצוע ההוראה, נראה כי המציאות בשטח מוכיחה שאמרה זו נכונה בהחלט. נשירת מורים הנמצאים בשנותיהם הראשונות במקצוע גדלה ונהפכה לתופעה שמטרידה מדינות רבות בעולם, בהן גם בישראל. על פי נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, שיעור המורים שעזבו את מערכת החינוך במהלך חמש השנים הראשונות לעבודתם הגיע ב-2015 ל-23% בחינוך היסודי, 33% בחטיבות הביניים ו-37% בחטיבות העליונות. כשברקע ארגון והסתדרות המורים מאיימים כל העת בשביתות מחאה בשל שכרם הנמוך של המורים, ההנחה הרווחת שנשירת המורים נובעת בעיקרם מתנאי שכרם, וכי אם רק נשכיל ונשלם להם שכר ראוי יותר הדבר ימנע מהם לעזוב את המערכת. ואולם נראה כי הפתרון לבעיה אינו נשען על תנאי השכר בלבד, אלא טמון במידה רבה גם במורכבות תהליכי הכניסה וההסתגלות להוראה ולאתגרים שניצבים בפני המורים החדשים. מחקרים רבים בישראל ובעולם מראים כי נשירת המורים מיוחסת לתנאי עבודה, לעומס הרב, לחוסר היכולת להתמודד עם בעיות משמעת, וכמובן לנושא השכר. מחקרים מראים כי קיים פער בין המציאות בבית הספר לבין החזון, הידע המקצועי והכישורים שאותם רוכש המורה בשלב הכשרתו. אני פוגשת לא אחת מורים המגיעים לבתי הספר מלאי מוטיבציה וידע, שעם הגעתם לבית הספר מוצאים עצמם מתבקשים להסתגל לקיים. עקב צעירותם במערכת, הם מקבלים את המסר שעליהם להשתלב וללמוד מאחרים, ולא

כותרות חינוך

מכללה ירושלים – בית וגן
מנו"ף – מרכז להנהגה וניהול פדגוגי במערכת החינוך

אחת זוכים ליחס לא אוהד בלשון המעטה, כאשר הידע הרב שהם מביאים עמם אינו בא לידי ביטוי. זאת אף שאותם מורים מגיעים מהמכללות לחינוך כשהם מצוידים במשאבים שיכולים להזרים למערכת ולבתי הספר אותו דם חדש, שכל כך נחוץ להם. הם רכשו שיטות הוראה חדשניות, שולטים בטכנולוגיות מתקדמות, ובאים עם מוטיבציה ותשוקה להוראה – שעל פי מחקרים רבים מהוות גורם משמעותי ביצירת מוטיבציה ללמידה בקרב התלמידים. המפתח להצלחת המורים החדשים ולצמצום תופעת נשירתם ממערכת החינוך הוא בתמיכה בשלב כניסתם למקצוע, תוך יציאת סביבות עבודה בבתי הספר שיתמכו בצרכיהם ויאפשרו להם לשגשג ולהמשיך להתפתח. עלינו לשנות את המאזן הנוכחי בו המורים החדשים פועלים ממקום של הישרדות, לכה שיעניק להם תמיכה ממקום של עוצמה וכוח. הדרכים לעשות זאת הן רבות, ולצורך קידומן נדרש שיתוף פעולה מצד כל הגורמים המעורבים – המכללות לחינוך המכשירות את המורים, בתי הספר שקולטים אותם, משרד החינוך וכמובן המורים עצמם. (חיה קפלן – הארץ - 25/12/2018)

תלמידים דיגיטליים

מחקר חדש מציג נתונים שעשויים להפתיע: הבנים, שבמשך שנים ארוכות נחשבו משום מה ל"מחוברים יותר לנושאים טכנולוגיים" הם לא באמת כאלה. מי שמוביל את השימוש בכלים דיגיטליים שמיום ליום משתלטים יותר ויותר על חיינו, הם דווקא הבנות. המחקר נערך ע"י פרופ' חנה עזר, ד"ר רחל שגיב וד"ר דבורה הרפז מהמכללה האקדמית לחינוך ליונסקי, וממצאיו מתפרסמים לרגל יום השפה העברית. הוא בדק את הרגלי הכתיבה של 1,067 תלמידות ותלמידי תיכון מרשת אורט ברחבי הארץ, וכן את הרגלי הכתיבה של 179 מורים המלמדים ברשת. מהנתונים עולה כי התלמידות משתמשות יותר במדיה הדיגיטלית גם בשעות הלימודים בבית הספר, וגם בשעות הפנאי. בבית הספר: 60% מהבנות משתמשות במחשב נייד לעומת 49% מהבנים, 60% מעדיפות את השימוש בסמארטפון לעומת 48% מהבנים, באייפד משתמשות 28% מהתלמידות לעומת 26% מהתלמידים. לעומת זאת יותר בנים מעדיפים שימוש במחשב נייד לעומת בנות: 55% לעומת 46% בקרב הבנות. שימוש באמצעים דיגיטליים לאחר שעות הלימודים: 65% מנהלות התכתבות במישור החברתי לעומת 60% מהבנים. 61% מהבנות מנהלות התכתבות לצורכי לימוד לעומת 54% מהבנים. בנושאים אישיים מנהלות 36% התכתבות לעומת 30% בקרב הבנים. המחקר גם מנפץ דעה קדומה שלפיה התלמידים והתלמידות של 2018 לא רואים חשיבות בכתיבה. 65% אמרו שכתביה היא אמצעי הכרחי להצלחה בחיים ולהבעה עצמית, ואף הם אמרו שהם אוהבים לכתוב. לעומת זאת 70% ממוריהם חשבו כי הכתיבה נוסכת בתלמידיהם תחושה של קושי, שיעמום, מטרד ומיאוס. כאשר להעדפות הכתיבה: חלק מהתלמידות והתלמידים אמרו שהם מעדיפים את הכתיבה בעט ונייר משום שכך קל יותר לזכור את החומר, אחרים טענו שהם מעדיפים להקליד משוב שקצב הכתיבה שלהם בהקלדה מהיר יותר. עם זאת, יש לזכור שלא בכל בית ספר יש מחשבים זמינים, כך שהתלמידים נאלצים לכתוב במחברות. עורכות המחקר סבורות כי בשורה התחתונה, הכתיבה במחשב דווקא עדיפה, בין היתר משום שמאפשרת עריכה מהירה ומסודרת ללא מחיקות. פרופ' חנה עזר, מעורכות המחקר, סיכמה: "מורים ותלמידים מסכימים שכתביה היא ענין חשוב ונחוץ בלמידה ובחיים. עם זאת נדרש שינוי בהוראת הכתיבה". (תמר טרבלסי חדד - ידיעות אחרונות - 26/12/2018).

הערת המערכת: הקטעים המתפרסמים בעלון "כותרות חינוך" הם ביטוי חלקי מהנאמר במקור ואינו מתעד את כל המאמר. לכן, מומלץ למעוניינים לעיין במקור.

כמו כן, אם אינך מעוניין להמשיך לקבל חומר זה, שלח אלינו בקשת ביטול באימייל חוזר.